

Nationale Nachtvlinder Nacht   Dick Groenendijk

In Engeland is het al een paar jaar een bekend fenomeen en een groot succes: de Nationale Nachtvlinder Nacht. Maar ook in Nederland gaan we er mee starten. Op vrijdagavond 1 juli 2005 vindt de eerste officiële Nachtvlindernacht in Nederland plaats. Hopelijk wordt een bijzondere avond met goed weer, veel vlinders en veel (vernieuwde) belangstelling voor de bijzondere wereld van de nachtvlinders.

Doel.

Een heel belangrijk doel van de Nederlandse versie van de nachtvlindernacht is het bereiken van zoveel mogelijk mensen en deze mensen op een nieuwe en spannende manier kennis te laten maken met nachtvlinders. Maar, ongeveer net zo belangrijk, het simultaan verzamelen van gegevens over nachtvlinders door het hele land is ook belangrijk. Het project wordt georganiseerd door De Vlinderstichting en de Werkgroep VlinderFaunistiek van EIS-Nederland.

Organisatie.

Meedoen aan dit project kan op meerdere manieren. Iedereen die de mogelijkheid heeft om op vrijdagavond 1 juli nachtvlinders te kijken, kan dat dan ook daadwerkelijk gaan doen en daarna de waarnemingen doorgeven. Maar een belangrijk aspect van de Nationale Nachtvlinder Nacht is ook om andere mensen kennis te laten maken met nachtvlinders. Iedereen die dat leuk vindt, kan zich alvast opgeven als excursiepunt bij De Vlinderstichting of in Friesland via de Vlinderwerkgroep Friesland. We hopen op goed nachtvlinderweer, veel belangstelling en natuurlijk heel veel vlinders op 1 juli 2005.

Naschrift redactie: de vlinderwerkgroep Friesland zal op verschillende locaties activiteiten ontplooiën op deze Nationale Nachtvlinder Nacht; bijzonderheden kunt u vinden op onze website. Ook kunt u telefonisch inlichtingen verkrijgen via de bestuursleden.

Speerpuntgebieden 2005: Nannewiid, Easterskar en Mârswal   Luut de Zee

Na het gebied Oostermeer/Hoogezand en Bergumermeer in 2003, de Schaopedobbe in 2004 zal in 2005 weer regelmatig in een ander gebied geïnventariseerd worden op nachtvlinders door de vlinderwerkgroep Friesland. Eigenlijk zijn het drie gebieden, nl. het Nannewiid, het Easterskar en de Mârswal. In plaats van de droge zandgrond, ligt het speerpuntgebied dit jaar op de natte veengronden. De aandacht zal dus vooral uitgaan naar de vlinders van de laagveenmoerassen. Van der Meulen, Coenen en Groenendijk hebben in het tijdschrift *De Levende Natuur* (105^e jaargang, nummer 6, november 2004) een interessant artikel geschreven over de Nederlandse verantwoordelijkheid voor Flinterwille. Vlinderwerkgroep Friesland maart 2005

nachtvlinders. Wat betreft het biotoop van de laagveenmoerassen heeft Nederland een belangrijke verantwoordelijkheid. Over de betekenis van moerassen van nachtvlindersoorten is weinig bekend. Maar uit de beschikbare gegevens concluderen de auteurs dat Nederland met zijn relatief grote areaal moerasgebieden een belangrijke verantwoordelijkheid voor moerasnachtvlinders in Europa. Voor de onderzochte groep nachtvlinders geldt dat er voor het overgrote deel sprake is van een achteruitgang na 1970.

Het Nanneviid is een 123 ha groot natuurgebied bij Oudehaske tussen Joure en Heerenveen (uurhok 11-52) in de gemeente Skarsterlân. Het gebied wordt beheerd door Staatsbosbeheer en bestaat uit een veenplas, schraalland, moeras en broekbos. De natuurwetenschappelijk meest waardevolle gebieden liggen in het westelijk deel. Zo groeien er in de veenmosterreintjes van de Douwepôle o.a. Heide- en Moeraskartelblad, Waterdrieblad en Moerasviooltje. Het gebied had een bijzondere reputatie als vindplaats van bijzondere planten. Maar door de achteruitgang van de waterkwaliteit en verdroging kregen de bijzondere en meest kwetsbare planten het moeilijk en zijn ze deels verdwenen. De bloemrijke veldjes worden vaak omzoomd door Gagel en Grauwe wilg. In de negentiger jaren zijn maatregelen genomen om de waterkwaliteit te verbeteren. Zo wordt het gebied niet meer voorzien van voedselrijk water uit de omringende landbouwgebieden, maar komt het water nu uit de Tjonger. Het wordt eerst via een helofytenfilter gezuiverd van een teveel aan voedingsstoffen en eventuele vervuiling. Niet alle ingrepen hadden met direct het gewenste resultaat, mede omdat het de eerste keer in Friesland was dat de waterkwaliteit in een natuurgebied op een dergelijke wijze werd aangepakt. Wat betreft de dagvlinders zijn hier ooit waargenomen de Grote vuurvlinder, Aarbeivlinder en Zilveren maan.

Het Easterskar is in beheer bij It Fryske Gea en ligt in uurhok 16-12 nabij Sint Johannesga in de gemeente Skarsterlân. Het is een laagveenmoerasgebied van 488 ha met uitgestrekte rietlanden, soortenrijke graslanden en moerasbos. De vervening van dit gebied vond plaats tussen 1850 en 1900. Na de vervening bleef er een zeer afwisselend gebied over van vrij onregelmatig vergraven gronden, uitgeveende sloten en stukken met regelmatige petgaten en stripen. De afgelopen decennia is er veel gedaan aan de waterhuishouding van het gebied en is de waterkwaliteit sterk verbeterd. Het afwisselende landschap zorgt voor een soortenrijke fauna. Zo zijn hier soorten als Zilveren maan en Aarbeivlinder hier waargenomen. Afgelopen jaar is er al eens een excursie geweest in dit gebied, een verslag daarvan vindt u in de Flinterwille van oktober 2004.

De Mârswal wordt gevormd door de noordelijke oeverlanden van het Tjeukemeer bij Rohel (uurhok 16-11 en 16-12). Langs het meer liggen uitgestrekte en brede rietzomen met moerasbosjes bestaande uit Grauwe wilg met hier en daar Zwarte elzen. Er is enig reliëf in de overlanden, lage natte delen worden afgewisseld met zandige stroken die iets hoger liggen. Deze zijn ontstaan door vroegere overspoeling van het meer. Dit heeft zijn effect in de vegetatie. Door de zonering

Flinterwille Vlinderwerkgroep Friesland maart 2005

en de reliëfverschillen zijn deze boezemlanden botanisch van bijzondere betekenis. Hier en daar zijn blauwgraslandachtige vegetaties met o.a. Waterdrieblad en Spaanse ruiter. De rietzomen en moerasbosjes zijn tevens rijk aan broedvogels. Op zonnige dagen zijn er in de bloeiende boezemgraslanden veel dagvlinders te zien

We zijn benieuwd wat deze gebieden ons aan nachtvlinders te bieden hebben. Wie ook geïnteresseerd is en een keer mee wil inventariseren kan het beste contact opnemen met een van de bestuursleden van de vlinderwerkgroep.

Resultaten speerpuntgebied 2004: De Schapedobbe; Gerrit Tuinstra.

Inleiding

Wanneer je het boek “De Vlinders van Friesland” (Lempke) leest, kom je regelmatig de vindplaats Elsloo tegen. Veel van de waarnemingen met deze vindplaats hebben betrekking op het gebied de Schapedobbe en zijn verzameld door Van Randen, die in Oosterwolde woonde. Niet zelden gaat het hierbij om waarnemingen van “niet alledaagse” soorten.

Ook na het verschijnen van “De Vlinders van Friesland”, in 1985, zijn in het gebied veel en bijzondere waarnemingen gedaan. Zowel op het gebied van nachtvlinders als dagvlinders. Zo is de Schapedobbe, voor zover bekend, het enige gebied in Friesland waar de bruine eikepage (*Satyrrium ilicis*) nog vliegt. Wat nachtvlinders betreft is het gebied “een topper”. Dit is ook gebleken tijdens een excursie van onze werkgroep in 1997, toen zo’n 180 soorten nachtvlinders werden waargenomen, waaronder een aantal bijzonderheden.

In het vroege voorjaar van 2004 werd besloten om, wanneer toestemming van It Fryske Gea werd verkregen, de Schapedobbe als speerpuntgebied voor de rest van het jaar aan te merken. Het doel van de inventarisatie was het vergroten van de kennis van de nachtvlinderfauna van het gebied. Hierbij kon ook bekeken worden of een aantal bijzondere soorten, die in het verleden in het gebied werden waargenomen, nu nog present zijn. Drie van deze “aandachtssoorten” waren de uil *Actebia praecox* en de spanner *Charissa obscurata*, beide waargenomen tijdens de excursie in 1997 en *Coscinia cribraria*, een beervlinder die zowel ’s nachts als overdag actief is.

Meer informatie over de Schapedobbe is o.a. te vinden op pagina’s 11 en 12 van de Flinterwille van maart 2004.

Inventarisaties/methode.

Om een goed beeld te krijgen van de soortenrijkdom, dient een gebied herhaaldelijk en verspreid over een seizoen bezocht te worden. Dit is het afgelopen jaar op de Schapedobbe goed gelukt. De inventarisatielijst telt (redelijk verspreid over het seizoen) 24 data waarop nachtvlinders werden geïnventariseerd. 19 keer werd geïnventariseerd met behulp van kunstlicht. Zes keer werd deze methode aangevuld met “smeren” en op twee dagen werd uitsluitend gesmeerd. Op vier data